

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม ตามวัยและความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาได้รับการกระตุ้นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้วจะช่วยพัฒนาเชลสมอง เจตคติต่อการเรียนรู้และวางพื้นฐานของการเรียน ช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่ง แก้วแดง 2541 : 78-81) เด็กปฐมวัยเรียนรู้ภาษาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมรอบตัว จากการได้เห็น ได้ฟัง ได้สัมผัส ได้ลอง การพูดชี้แนะของผู้ใหญ่ มีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก การให้โอกาสทางภาษา คือ การเรียนรู้ภาษาที่มีคุณค่าของเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2546 : 143) เด็กปฐมวัยมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้วุฒิภาวะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โนแอม ชอมสกี (Noam Chomsky อ้างถึงใน ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ 2547 : 15-16) เชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้วเด็กรู้กฎภาษาและสามารถเรียนรู้ภาษาได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิด การปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติ ที่ดีต่อการรับรู้ เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ค้นกรองข้อมูล เลือกใช้ และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546 : 40) ที่ได้กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ถึงวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กไว้ว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กสามารถอธิบายเชิงทฤษฎีพฤติกรรมนิยม(Behaviorism) ได้ว่าภาษาเกิดขึ้นเพราะสิ่งแวดล้อม นั่นคือการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต้องมีสิ่งเร้ามาเป็นแรงกระตุ้น เช่น การฝึกลูกอย่างสม่ำเสมอหรือการกระทำตามเงื่อนไข เด็กจะรับรู้สิ่งที่กระทำและจะทำอีก เมื่อมีการตอบสนองในทางบวก แสดงว่าแรงเสริมและแรงกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม เป็นตัวช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้ดีขึ้น ส่วนแนวทางจิตภาษาศาสตร์ (Psycholinguistics) คาดคะเนเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในสมองด้านความจำของผู้เรียน เป็นแนวทางในการอธิบายการเรียนรู้ภาษาว่าเด็กจะเรียนรู้ศัพท์ ความหมายรวมทั้งกฎเกณฑ์ทางภาษาควบคู่กันไป นอกจากนี้ มอนเตสซอร์รี (Montessori, 1978 อ้างถึงใน วีระ บุญยะกาญจน 2532 : 40) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางวุฒิภาวะ มีความสำคัญต่อการเรียนภาษา และเป็นฐานของการพัฒนาทางภาษาอย่างมีขั้นตอน และลำดับขั้นภาษาคำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการใช้เสียงพัฒนาเป็นคำ และเป็นประโยค

กฤษศรี คำชาย (2540 : 165-167) กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ว่ามี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การได้มา การเก็บจำ และการถ่ายโยง เมื่อคนเรารับสารสนเทศใด ๆ จะมีวิธีการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่รับรู้ให้เข้าไปอยู่ในกระบวนการเก็บจำ และดึงสิ่งที่เก็บไว้ ชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารให้เข้าไปสู่กระบวนการทางสมองจนเกิดการเรียนรู้แล้วเก็บสะสมไว้ในความจำระยะสั้นหรือความจำระยะยาวก็ได้ หากต้องการที่จะดึงข้อมูลมาใช้ต้องผ่านขั้นตอนการระลึก โดยเชื่อมโยงสิ่งชี้แนะ ให้เข้ากับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตเห็นได้ นั่นคือ การยืนยันได้ว่าบุคคลได้เกิดการเรียนรู้และผลจากการเรียนรู้ต้องมีปฏิกริยาตอบสนองต่อพฤติกรรมนั้น การที่จะทำให้ทราบถึงผลของการเรียนรู้นั้น อาจจะแสดงออกในการให้ข้อมูลเสริมย้ำเพื่อรองรับสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้วหรือเป็นการให้ข้อมูลเพื่อปฏิเสธสิ่งที่ได้เรียนรู้

นักจิตวิทยาได้อธิบายเกี่ยวกับการสืบขึ้นมาเป็นทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีที่หนึ่งแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่าความจำขึ้นอยู่กับเวลา หากผ่านไปโดยไม่ได้อะไรสิ่งที่จะเรียนรู้มาจำทำให้ความจำลดลง (Decay Theory) ทฤษฎีที่สอง แนวคิดของกลุ่มความรู้ความเข้าใจอาศัยพื้นฐานการเรียนรู้ของทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt 's Theory) เชื่อว่าความจำขึ้นอยู่กับวิธีการนำเสนอ หากวิธีการนำเสนอจัดระบบไว้ดีไม่รบกวนกันจะทำให้จำได้ง่ายและจำได้นาน (Interference Theory) ทฤษฎีที่สาม แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) เชื่อว่าความจำขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่อยากจำ สิ่งใดที่มีความหมาย มีความสำคัญก็จะจำได้ดี นักจิตวิทยาการศึกษา ได้เสนอแนะกลวิธีที่ช่วยในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความคงทนในการจำขึ้น เช่น กลวิธีที่ช่วยในการเรียนรู้ การเพิ่มความสามารถในการจำ และการประเมิน การเก็บจำของเด็ก รวมทั้งการสอนโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเก็บจำ มีแนวทางการจัดกิจกรรมคเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางการเรียน จนกลายเป็นความจำที่มีความคงทน กระตุ้นสิ่งที่เรียนรู้ไปอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ การสร้างความคงทนในการจำให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การจำมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสะสมข้อมูลความรู้เพื่อเป็นฐานความคิดและพัฒนาความงอกงามของปัญญาจนสามารถนำมาถ่ายโยงได้

ทิศนา ขัมมณี (2535 : 72-73) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการทางการเรียนรู้และการปรับตัวเป็นความสามารถในการจำ การรู้จักคิด การใช้เหตุผล การจินตนาการ และการอนุรักษ์ และด้านพัฒนาการทางภาษา ซึ่งเด็กจะพัฒนาจากภาษาพูดไปสู่ภาษาเขียน ดังนั้นเด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้และการปรับตัวได้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย จะช่วยให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆตัว โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าจนเกิดความชำนาญพัฒนาเป็นการเรียนรู้ ซึ่งกลายเป็นความจำต่อไป การจำ

ทุกชนิดมีโอกาสสัมผัสได้แล้วแต่จะเร็วหรือช้า เด็กปฐมวัยช่วงอายุ 5-6 ปี มีความสามารถในการจำคำศัพท์ได้ถึง 2,200 คำ (นภเนตร ธรรมบวร 2544 : 113-115) เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผ่านการลองผิดลองถูก นั่นคือสื่อหรือเครื่องมือจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กได้สร้างความจำด้วยการทำให้เกิดการคิด จินตนาการ เชื่อมโยง ที่นำไปสู่การเก็บความจำไว้ในสมองได้นาน เทคนิคช่วยการจำต่าง ๆ

มีความสำคัญเพราะจะช่วยให้เกิดการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่ใช่การท่องจำ แต่การจำเป็นฐานของการเรียนรู้ การทำให้เกิดวิธีการสร้างความจำหลายวิธี ภาพเป็นเสมือนการย้ำการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด เพื่อสร้างเสริมการจำให้คงทนเป็นความจำระยะยาว

ราล์ฟ ฮาร์เบอร์ (Ralp Harber อ้างถึงใน ไสว เลี่ยมแก้ว 2528 : 58-79) ได้ทำการวิจัยพบว่า การจำภาพคู่กับคำนั้นจะทำให้ง่ายต่อการจำได้ดีกว่าการใช้คำ หรืออักษรเพียงอย่างเดียว เพราะการจำจากภาพนั้นติดอยู่ในความจำได้ง่ายกว่าถ้อยคำ ภาพสามารถเป็นสื่อได้ดีทั้งการเห็นและการแสดงออกทางภาษาในการพูดได้ เด็กเล็กจะชอบหนังสือภาพมาก เด็กสามารถรับรู้และจำข้อมูลได้มากจากภาพ ถึงแม้เด็กเล็กจะอ่านไม่เป็นแต่เด็กสามารถอ่านภาพได้ การให้ดูภาพจะเป็นสิ่งช่วยให้เด็กเรียนรู้การอ่านทั้งจากภาพ เสียงพูด เสียงเล่า และตัวหนังสือที่ปรากฏให้เด็กเห็น การชี้ตัวอักษร เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่นำไปสู่การสอนให้เด็กรู้หนังสือ นอกจากนี้ เทรเวอร์ส (Travers 1970 : 26-27 อ้างถึงใน ศกุตลา ทานอก 2540 : 3) ได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อความจำไว้ว่า สิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพจะมีอิทธิพลต่อความจำสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเยาพา เดชะคุปต์ (2528 : 57-59) ได้กล่าวถึงหนังสือภาพเป็นหนังสือที่เด็กชอบเพราะหนังสือภาพเป็นเรื่องที่เด็กนึกฝันต่ออย่างสดใส เป็นเรื่องที่จับด้วยของกินเพราะเด็กชอบกิน เด็กชอบเรื่องบันเทิงมากกว่าเรื่องเศร้า และชอบดูภาพมากกว่าอ่านเรื่อง นอกจากนี้หนังสือภาพให้ประโยชน์แก่เด็กหลายด้านด้วยกัน เช่น ทำให้เด็กแก้ปัญหาเมื่อเข้าไปเป็นตัวละครในเรื่อง ทำให้ทราบถึงความจริงในโลกรอบ ๆ ตัว ทำให้มีประสบการณ์กว้างขวาง ได้หัวเราะและช่วยให้เด็กตัดสินใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ได้พัฒนาแนวการจินตนาการได้ผ่อนคลายอารมณ์ ปลุกสร้าง ความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ ส่งเสริมให้รู้จักอ่านหนังสือและสิ่งสำคัญยิ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องศัพท์ช่วยให้เด็กมีเสริมมากขึ้นในการแสดงออก การเล่าเรื่องจากภาพ หรือการพูดตามภาพของเด็ก เป็นจุดสำคัญของการกระตุ้นให้เด็กรักการอ่าน และเป็นวิธีปูพื้นฐานแบบเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ถึงแม้เด็กใช้ภาษาพูดไม่ได้ แต่การใช้คำพูดและคำที่คุ้นเคยจะทำให้การใช้คำนั้นง่าย เด็กจะมีความสุขในการฟังและทำความเข้าใจตามศักยภาพ

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ได้ตระหนักถึงปัญหาของการพัฒนาเด็กซึ่งเป็นรอยเชื่อมต่อการศึกษาระดับปฐมวัย กับระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องการรู้จักคำและจำคำ ด้วยการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไม่มุ่งเน้นการ เรียนอย่างเป็นทางการแต่เน้นการเตรียมความพร้อมของเด็กเพื่อรับการศึกษาระดับสูงต่อไป การ จัดการสอนจึงได้เน้นการสอนอ่านจริงในบริบทใกล้ตัว ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไป พร้อม ๆ กัน หากการส่งเสริมเหมาะสมแล้วจะเป็นบันไดขั้นพื้นฐานของการพัฒนาสติปัญญา เพราะ รากฐานของชีวิตต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เล็ก เพื่อจะเป็นรากฐานของการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะ ในเรื่องการทำไม่ว่าเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ต้องอาศัยการจำเป็นพื้นฐานต้องฟังภาพการจำใน การเรียนรู้ ต้องใช้กระบวนการจำในการประกอบกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมทุกอย่าง

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมพัฒนาการทางสมองที่ เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และการทำงาน และควรมีการฝึกฝนเสริมสร้างความจำให้เกิดขึ้นเป็น ความคงทนที่มีประสิทธิภาพ เพราะช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่ทักษะการอ่านเป็นสิ่งทำได้ยาก เพราะ เด็กต้องจำคำ ซึ่งเกินความสามารถของเด็ก ผู้วิจัยเลือกใช้หนังสือภาพเป็นสื่อและเครื่องมือเพื่อ ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้เสริมสร้างวิธีการจำพัฒนาเป็นความคงทนในการจำ เพื่อให้เด็กปฐมวัย เรียนการจำคำที่คงทนถาวร โดยใช้ภาพเป็นสื่อช่วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยหลังการใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ กับ 4 สัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยหลังการใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ กับ 4 สัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับอนุบาลโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการเลือกใช้กิจกรรมเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขนาดกลาง อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา จำนวน 3 โรงเรียน มีนักเรียน 240 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนพัฒนาศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบอย่างง่าย โดยการจับฉลาก จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ช่วงเวลาในการใช้หนังสือ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยใช้หนังสือภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษา ความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยใช้หนังสือภาพ ในช่วง 2 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์ สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยหลังใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์

แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคงทนในการจำ หมายถึง คะแนนความสามารถในการทำแบบทดสอบการจำรูปคำ หลังผ่านไประยะหนึ่งแล้ว ยังคงรักษาสภาพการจำไว้ได้ดี ในการศึกษาครั้งนี้ถือเอาคะแนน ที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังสิ้นสุดการทดลอง และเว้นระยะไปสองสัปดาห์ จำนวน 3 ครั้ง ผู้ที่ ได้คะแนนสูงกว่า หรือไม่ลดลงเมื่อเทียบกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งแรก ถือว่ามีความ คงทนในการจำสูง และผู้ที่ได้คะแนนในการทดสอบครั้งนี้ต่ำกว่าหรือลดลงเมื่อเทียบกับคะแนนที่ ได้จากการทดสอบครั้งแรกถือว่ามีความคงทนในการจำต่ำ

1.1 ความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ หมายถึง การ คงไว้ซึ่งประสิทธิภาพหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ ซึ่งคำนวณได้จากคะแนนผล สอบของนักเรียนแต่ละคนหลังเรียนในช่วง 2 สัปดาห์เป็นตัวตั้ง ลบด้วยคะแนนผลสอบหลังเรียน ทันที

1.2 ความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ หมายถึง การ คงไว้ซึ่งประสิทธิภาพหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ ซึ่งคำนวณได้จากคะแนนผล สอบของนักเรียนแต่ละคนหลังเรียนในช่วง 4 สัปดาห์เป็นตัวตั้ง ลบด้วยคะแนนผลสอบหลังเรียน ทันที

2. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี ของโรงเรียนพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. หนังสือภาพ หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยภาพที่รวบรวมจากคำที่ใช้ ในการทดลองมีการผูกโยงให้เป็นเรื่องราวจัดทำรูปเล่ม

4. คำ หมายถึง คำนาม คำกริยา ที่เลือกมาจากหน่วยการเรียนรู้จากแผนการจัดประสบการณ์